

İnsan hakları tehlikede: Sığınmacı krizi, savunma tutumu ve hoşgörü kültürü

7. Januar 2017 POLITIKA

Prof. Dr. Klaus J. Bade

Geçtiğimiz Aralık ayında Karlsruhe İnsan Hakları Merkezi'nin 20. Kuruluş yıldönümünde Prof. Dr. Klaus J. Bade tarafından yapılan sunum, günümüzün en çok tartışılan mülteciler konusunda önemli değerlendirmeler içeriyor.

Türkiye bugün ikiyüzlü bir tutum içerisinde: Bir yandan komşu ülkelerden milyonlarca sığınmacıyı aldı. Diğer yandan ülke sınırları içerisinde muhalif kesimler ve muhalif basın savunucuları tehdit altında. Nasyonal sosyalizm diktatörlüğü döneminde Türkiye Almanya'da baskılanan ve takibat altında olan entelektüelleri kabul etmiş, onları korumuş ve ikamet hakkı tanımıştı. Bu insanların arasında oğlu (Edzard Reuter) Türkiye'de büyüyen, eski Mercedes şefi ve sonradan Berlin Belediye Başkanı olan Ernst Reuter de vardı. Bugün Almanya'nın da Türkiye'deki, terörist olmayan, politik muhaliflere ve demokratlara yardım etmeyi ve ikamet hakkı tanımayı tarihsel bir sorumluluk olarak görmesi gerekiyor.

* * *

Karlsruhe İnsan Hakları Merkezi'nin 20. yıldönümü sığınmacıların entegre edilmesi ve onlara karşı Avrupa kalesinde var olan savunma tutumu üzerine düşünmemize vesile oldu.

2015 yılında Almanya'ya gelen gelen sığınmacıların yüzde 60'ı, hangi statüyle olursa olsun, en azından bir süreliğine burada kalacaklar. Sığınmacı krizinin entegrasyon krizine dönüşmemesi için entegrasyonu teşvik eden ne kadar tecrübe ve potansiyelimiz varsa, hepsinin harekete geçirilmesi ya da tekrar etkili hale getirilmesi gerekiyor.

Entegrasyon alanında taşıdığı sorumluluktan dolayı belediyelere kilit bir rol düşüyor. Gündemde olan sığınmacı akınından dolayı aynı sorumluluk devlete ve belediyelere bağlı yardım kurumlarının baş edemediği izleniminden dolayı, tabandan gelen ve muazzam büyüklükte bir toplumsal sahiplenme biçiminde kendini ifade eden hoşgörü hareketi için de geçerliydi ve halen de geçerlidir.

2015 yazından bu yana, Almanya genelinde milyonlara ulaşarak hızla büyüyen bu göç hareketi daha eski bir gönüllü angajmanlık, yardımlaşma ama protesto geleneğine de dayanıyor. Bu hareket, sosyalbilimci, gazeteci- yazar ve aktivist Harald Welzer in de haklı olarak vurguladığı gibi "demokrasinin talihli bir anı"ydı ve anıdır.

Yurtdışından gözlemciler, Cumhurbaşkanı Gauck'un "aydınlık" ve "karanlık Almanya" olarak ifade ettiği iki ucun arasındaki paradoks gerilime yer yer büyülenmişcesine, yer yer de ürkererek baktılar: Sağ popülist parti "Alternative für Deutschland" daha ilk çıkışında iki basamaklı seçim sonuçları elde ederken, tutuşurcasına bir yardımseverlik ile alevler içinde kalan sığınmacı yurtları karşı karşıya kalmıştı.

* * *

Kendiliğinden ve özveri içinde işe koyulan muazzam toplumsal hareket olmasaydı bir çok yerde varolan ilk kabul prosedürü, hizmet ve danışmanlık sistemi çökecekti. Ve dahası, bu tehlike halen geçmiş değil.

Anketler 2016 yılında toplumda sığınmacılara karşı iyimser fikirlerin azaldığını belirttiler. Bölgeye ve sosyal konuma-sınafa göre biçimlenen güvensizlik, kaygı ve korku, alttan alta yine artmaya ve "ekonomik sığınmacılara" ve "sahte sığınmacılara" karşı eski önyargıları su yüzüne çıkarıyor.

Toplumun büyük bir kesiminde sığınmacıları kabul etme eğilimi esas olarak varlığını korudu ancak, kabul etmeme tutumu arttı. Bu durum nihayetinde şiddetlendiren bir bumerang etkisiydi: Giderek güvenlik politikalarına, tehlikelere karşı alınan önlemlere ve sığınmacılara karşı uygulanan katı uygulamalara dayanan, sığınmacı krizi ile "başetme stratejisi" olarak sığınmacıların AB'ne geçiş yolu olan Drachentöter-Manier'in daraltılmasıydı.

Bu adım, toplumda sığınmacıları kabul etmeme tutumunu ve sağcı akımları güçlendirdi; çünkü Almanya ve AB'nin sığınmacılara karşı savunma politikasındaki bu stratejik dönüşü bir başarı olarak kendi hanelerine yazabildiler: Aynı durum, sadece bir açıklama olarak kalan, "göçün nedenleri ile mücadeleden", AB kalesinin çok önlerinde sığınmacılarla fiili mücadeleye dönülmesi için de geçerli.

* * *

Sığınmacılara karşı savunma tutumunun bir nevi iki yönlü meşrulaştırıcı bir etkisi var: Toplum ne kadar tedirgin olursa, yani güvensiz bırakılırsa, insanlık dışı konseptler de daha kolay meşrulaştırılır. Bu, örneğin Eritre ve hatta Uluslararası Ceza Mahkemesi'nde insanlığa karşı suç işlediğine dair davası olan ve göçe neden olan Sudan gibi diktatörlüklerle yapılan anlaşmalar için de geçerlidir.

Bugün, sığınmacılara karşı savunmada AB'nin ve dolayısıyla Almanya'nın anlaşma imzaladığı ülkelerin durumu bu. Böylelikle bugün "bunu başaracağız" madalyonunun diğer karanlık yanı görünür oldu. Verilen mesaj ise: Sığınmacıları kendimizden uzak tutmayı başaracağız.

Ancak göçü üreten küresel krizin asıl nedenleri gözardı ediliyor; çünkü sistemden kaynaklanan bir krizle, savunmaya geçerek ya da nafaka dağıtarak değil, sadece sistemi eleştirip sorgularsanız mücadele edebilirsiniz. Bunu Latin Amerika'nın Marksist olmayan bağımsızlık hareketinden gelen Papa da Enzyklika "Laudato Si" fermanında açıkça belirtti. Hatta, başka yerdeki bir konuşmasında sisteme yönelik eleştirisini cesurca "bu sistem öldürür!" kelimeleri ile ifade etti.

* * *

Bu nedenlerden dolayı, sığınmacılara gündelik yaşamda sağlanan yardımların ötesinde üç şey önemli: 1. Paylaşmak, 2. Kurtarmak, 3. Direnmek:

1. Paylaşmak zorundayız- bağış yapmak iyi ancak yetmiyor.
2. Kurtarmak zorundayız- AB kalesinde ve kalenin önünde. Burada, özel kurtarma gemilerine sahip olan muhtelif sivil inisyatifler önemli bir rol oynuyor.
3. Direnmek zorundayız- insanlık dışılığın sistemden kaynaklanan, kurumsal ve stratejik sistematığına karşı.

Ve bunlar AB'nin yeni savunma sistemi ile direkt bağlantılı: Denizde mahsur kalan Libya'lı sığınmacıların Libya'daki kamplara sürülmesi öngörülüyor. Bu kamplar, adları "yasa dışı sığınmacılar" olarak değiştirilen sığınmacılara karşı, savunma adına yapılan Berlusconi/Gaddafi- Anlaşması'ndan bu yana var. Bu kamplar yüksek donanımlı toplama kamplarıydı. Bu kamplarda sığınmacılar, eğer bazen tıka basa dolduruldukları otobüslerle çölün orta yerine götürülüp orada ender olmayan ölümcül kaderlerine terk edilmemişlerse, tarif edilemeyecek koşullarda, kelimenin tam anlamıyla, yok oluyorlardı.

Yeni savunma ve kamp konseptinin temelini mesela, AB ve BM tarafından tanınan ve Libya "hükümetlerinden" biri olan "Government of National Accord" (GNA) ile yapılacak sözleşmeli kurallar oluşturacak. Bu "hükümet" kendisine sığınma hakkı tanıyan Tripolis'deki deniz üssünü terketmeye cesareti olmayan bir başkandan ve yedi kişilik bir başkanlar kurulundan oluşuyor. Bu, Avrupa Birliği tarafından tanınan anlaşmalar ve para, yardımlar ve eğitim programları ile itaatkar kılınmış bir kukla hükümet.

Güvenlik güçlerinin eğitimini içeren programa başlandı bile. Bu programa katılanların arasında daha Gaddafi döneminden gerekli deneyimlere sahip olanların sayısı az değil. Bunlar agresif davranışlarıyla dikkat çektikleri için öncelikle kendilerinin şiddete karşı eğitim programına ihtiyaçları var.

İnsan tüccarı Gaddafi selam yolluyor. O, korkunç derecede döneminin ilerisindeydi ve bizlerin onun mirasını devraldığımız ortada. Sonradan kimse yine, 'bilmiyorduk' demesin. Bizler biliyorduk ve karşı çıkmayan/müdahale etmeyen/ ayaklanmayan tarihin, şayet katolik ise tanrının önünde suç ortağı olacaktır.

Beden bütünlüğünün ve yaşam hakkının tehlikelere karşı korunması ve onurlu bir yaşam, insan hakkıdır. Bilindiği gibi Alman Anayasası, Almanların onurunu değil, görünümünden, nereden geldiğinden ve hangi Allah'a inandığından bağımsız, insan onurunu korur. Bu yüzden Avrupa'da, her türden tehdide, tehlikeye karşı insanîyet ve demokrasiyi savunmak bugün daha da önem taşıyor.

Çeviren: Sevinç Sönmez